

TAUTOS ATMINTIS

2019/4

*Kaip aušrai auštant nyksta ant žemės
nakties tamsybė, o kad taip jau
prašvisty Lietuvos dvasė!
Toks mūsų troškavimas ir noras!*

Jonas Basanavičius

TAUTOS ATMINTIS

'19/4

Numeryje:

Generolui Jonui Žemaičiui-Vytautui atminti.....	3
Lietuvos Helsinkio grupė. Susikūrimas ir veikla 1976-1981 m. (II dalis).....	4
„Semidesiatnikai“ 1981-aisiais metais.....	11
Idealizmas turi gyventi: prisimenant disidentą Viktorą Petkų.....	13
Tremtyje sunku, grįžus dar sunkiau.....	15
Priespaudos meto apaštalas.....	16
Apie žmonių vežimą 1949 m. kovo 25-30 d.	19
Gyvenimas, paaukotas Tėvynės laisvei (II dalis).....	20
Kunigas Antanas Čimielius.....	28
Draugo atmintyje.....	29
Ideologinio kraštovaizdžio formavimasis Lietuvoje 1918-1940 m.	31
Didžiausia mano krašto išdavystė.....	37
Pastabos rinkimų pusmečiui.....	42
Kas prisimins Tausėnų kaimą?.....	45

[...]

Didžiausia mano krašto išdavystė

Gediminas GIRDZIJAUSKAS

Į rytus nuo mūsų, prieš Bebirvos srovę, taip pat, kaip ir mūsų sodžius, ant Bebirvos kranto stovėjo Jono Lazdausko sodyba. Šeimininkas turėjo gal tik keturis hektarus žemės, bet buvo labai geras stalius, turėjo tais laikais labai modernias dirbtuves, kuriose buvo net koja minamos tekinimo staklės, nes elektros dar nebuvo. Jonui užsakymų niekada netrūko, nors buvo mažžemis, bet gyveno gerai, neskurdo. Sodyba, nors nedidelė, bet labai tvarkinga. Vaikų jie neturėjo, nes duktė Genutė mirė visai kūdikis, o daugiau Marijona Lazdauskienė-Narbutaitė nepagimdė. Ji buvo mano dėdės Juozo žmonos Monikos sesuo. Jos buvo kilusios iš gausios aštuonių vaikų šeimos: Ona (netekėjusi), Kazimieras (partizanas, žuvęs mūšyje), Antanas, atrodo, irgi partizanas, Jonas, Juozas ir Pranas. Apie pastarąjį dabar ir pakalbėsime.

Pranas Narbutas buvo jauniausias iš visos gausios šeimos. Kai susikūrė *kolchozai*, dirbo mūsų, Žvirblaukio, skyriaus fermų vedėju. Jis dažnai lankydavosi pas mus, nes čia buvo arklių ferma. Jis buvo viengungis, tad dažniausiai nakvodavo pas seserį Lazdauskynėje, ten jis turėjo net atskirą savo kambarį. Buvo linksmo būdo, o apsilankęs pas mus kokį nors *šposą* iškrėsdavo. Tik vėliau sužinojome, kad jis legaliai, dirbdamas mūsų skyriaus zootechniku, kaip ir du jo broliai, buvo partizanas, Vaidoto rinktinės ūkio skyriaus viršininkas, slapyvardžiu Rolandas.

Tuo laiku Šimkaičių miške, už kokių keturių kilometrų nuo mano tėviškės, bunkeryje po insulto gydėsi partizanas Jonas Žemaitis-Vytautas.

Štai ką rašo 2009 m. išleistoje knygoje „Partizanų išrinktas Lietuvos Prezidentas“ mano brolis Petras, tuo metu dirbęs Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre:

„Per žiemą J. Žemaitis gulėjo slėptuvėje be medicininės pagalbos. 1952 m. pavasarį jo slaugyti buvo pakviesta gailėstingoji seselė Marytė Žiliūtė. Partizanų vadą ji slaugė ištisus metus. 1953 m. pavasarį jo sveikata pagerėjo ir jis ėjo savo pareigas. Balandžio 10 d. J. Žemaitį aplankė Kęstučio apygardos štabo viršininkas, Vaidoto rinktinės vadas Jonas Vilčinskas-Algirdas. Jis atnešė su Morkūnu-Rimantu,

Kęstučio apygardos vadu, išleistą *Laisvės varpo* 176 numerį, kuriame buvo rašoma apie JAV senatoriaus Kersteno pastangas priminti pasauliui užgrobtus Baltijos kraštus. Girdint tokias naujienas, stiprėjo vado valia, gerėjo sveikata. Kilo didelis noras dar kartą pralaužti geležinę uždangą ir vėl pranešti pasauliui apie kovojančią Lietuvą prieš okupantus. Tačiau šiems užmojams nelemta išsipildyti. Čekistinė kilpa veržėsi apie vyriausiąją partizanų vadavietę, laikinąją prezidentūrą.“

1953 m. vasario-kovo mėnesiais MGB iš suimtųjų ir per karines operacijas paimtų dokumentų apytikriai nustatė, kad J. Žemaitis slapstosi Šimkaičių miške. Taip pat žinojo, kad jis serga ir kartu su juo yra J. Palubeckas-Simas, todėl pradėjo suiminėti visus Simą pažinojusius žmones: K. ir V. Skrickius, O. Skrickytę, J. Bakšaitį, O. Dapkienę, P. Birgilą ir kitus. Sulaikytuosius tardė ir verbavo, kamerose juos sekė šnipai. Daugiausiai „kompromituojančios“ medžiagos turėjo apie J. Bakšaitį-Artoją-Dešrių, todėl jam darytas ypatingas spaudimas. Jis užsiverbavo ir tapo MGB agentu Karpiumi, todėl buvo paleistas. Buvo verbuojami plačios apylinkės gyventojai, ypač gyvenantys prie miškų. Užverbuoti aplinkinių medicinos punktų felčeriai, o prie tų, kurie nesileido verbuojami, pristatyti slapti agentai, kurie akylai juos sekė, ar netiekia jie vaistų generolui J. Žemaičiui gydyti.

Į Šimkaičių mišką buvo paleisti medžiotojais apsimitę MGB agentai: apylinkės pirmininkas J. Gerulaitis, kolūkio pirmininko pavaduotojas A. Statkus ir kt. Čekistai apie Šimkaitinės mišką rezgė visas įmanomas, pačias niekšiškausias provokacijas.

Balandžio pradžioje J. Palubeckas po ilgos pertraukos išėjo iš slėptuvės ir pasibeldė į sodybos, esančios miške, Požerų kaime, langą. Sodybos šeimininkas, agentas Lukas, buvo čekistų pamokytas, į ką kreipti dėmesį.

Išleidęs J. Palubecką-Simą, agentas Lukas pasiuntė žmoną su pranešimu pas čekistus: nurodė, kad Simo bunkeris visai netoli ir jis po žiemos išblyškęs, patinęs, bet nusiskutęs ir vilkintis tvarkingą unifor-

mą. Gavę tokią žinią, čekistai Pamituvio kaime pas J. Bakšaitį (agentą Karpių) surengė pasalą, nes buvo įsitikinę, kad Simas pas jį užeis.

Naktį iš balandžio 13 į 14 d. į sodybą atėjo partizanas. Nespėjęs susivokti, buvo kareivių surištas. Tačiau tai buvo ne Simas, o Pranas Narbutas-Rolandas, Vaidoto rinktinės ūkio skyriaus viršininkas.

Praną Narbutą-Rolandą čekistai užverbavo per savaitę (jis tapo smogiku slapyvardžiu Vaidila), diktuojuant čekistams, jis parašė laišką Simui ir pakvietė į susitikimą (P. Narbutas nežinojo generolo J. Žemaičio vadavietės-slėptuvės vietos), laišką nunešė ryšininkui A. Šimaičiui. Ėjo virve pririštas už kojos prie kito smogiko. Smogikas tūnojo už namo kampo, kai P. Narbutas kalbėjosi su A. Šimaičiu.

Gegužės 11 d. P. Narbutas (smogikas Vaidila) vėl atėjo į Šapališkių kaimą pas A. Šimaitį. Rado Simo laišką. J. Palubeckas paskyrė P. Narbutui susitikimą gegužės 12 d. Šimkaičių miške. Paskirtu laiku Vaidila ir Simas, trumpai pasikalbėję, išsiskyrė. Susitarė susitikti gegužės 23 d., per Sekmines.

Naktį iš gegužės 22 į 23 d. čekistų grupė kartu su smogiku P. Narbutu-Vaidila nuvyko į Šimkaičių mišką. Kartu su P. Narbutu ėjo smogikai Alfonsas, Bronius ir Jonas (tai gali būti A. Radzevičius, B. Kalytis ir J. Nuobaras), kurie užsimaskavo krūmuose. Už 60 m pasislėpė dar trys smogikai ir keturi čekistai, vadovaujami Nachmano Dušanskio. 2 val. 20 min. atėjo Simas, pasisveikino su Rolandu, pasikeitė keliomis frazėmis, Simas stovėjo nugara per porą metrų nuo smogiko Alfonso, kai šis davė ženklą.

Marija Žiliūtė (kairėje) ir Elena Palubeckaitė (dešinėje)

P. Narbutas apkabino Simą ir užlaužė jam rankas. Iš krūmų iššokę smogikai pargriovė jį ant žemės ir užspaudė burną.

Pirmas Simo tardymas buvo miške. Mušė, kas tik norėjo ir kiek norėjo. Reikalavo vesti į slėptuvę. Nieko nepešė. Išvežė į Vilnių.

Gegužės 23-iąją slėptuvėje likę J. Žemaitis, E. Palubeckaitė ir M. Žiliūtė nieko blogo nenujautė. Simui negrįžus laiku, Elena išėjo į kaimą pasiteirauti apie brolių. Ryšininkai nieko nežinojo.

Trečią dieną po Simo išėjimo tapo aišku, kad jam kažkas nutiko. Išdavystės iš jo nesitikėjo, tačiau visi trys svarstė, kaip toliau elgtis. Maisto turėjo 4-5 paroms. Nutarė tiek ir laukti, o tada pereiti į atsarginį bunkerį Pavidaujo miško 24 kvartale.

Naktį į gegužės 29-ąją Simas palūžo. Pats nesuapratė, kas įvyko: atlaikęs žiaurius kankinimus ir patyčias, patikėjo čekistų gera valia (vėliau J. Palubeckas manė, kad jį paveikė specialiais preparatais). Už paslaugas Nachmanas Dušanskis pažadėjo grąžinti iš kalėjimų ir tremties visus giminaičius. Jam pačiam pažadėjo laisvę. Kitiems suimtiesiems, su J. Palubecko pagalba, išsaugoti gyvybę.

Kad J. Palubeckas galutinai patikėtų pažadais, surašė sutartį. Iš vienos pusės savo garantijas parašu patvirtino LSSR okupacinės valdžios vidaus reikalų ministras J. Vildžiūnas, iš kitos, pasižadėjimą išduoti slėptuvę – J. Palubeckas. Perskaitęs dokumentą, Simas pareikalavo iš preambulės išbraukti žodžius „visiškai laisva valia“. Šis jo reikalavimas labai nepatiko čekistams, tačiau jiems nebuvo kitos išeities ir L. Martavičius išbraukė tuos žodžius bei savo ranka užrašė „Ištaisymams tikėti“, o Simas užrašė datą (1953 m. gegužės 29-oji) ir pasirašė šalia vienas kito – ministras ir partizanas J. Palubeckas.

Auštant iš Vilniaus Jurbarko link išvažiavo mašinių kolona. Raseiniuose ir Jurbarke kovinėje parengtyje sutelkta plk. Gagarkino vadovaujama čekistinė kariuomenė, spec. paskirties būrys, smogikai, patyrę čekistinės kariuomenės vadai: plk. J. Sinycinas, mjr. N. Dušanskis, mjr. G. Liniovas ir kt.

Priartėjus prie Šimkaičių miško, atsirado nenumatyta kliūtis – J. Palubeckas vėl užsispyrė, kad nerodys bunkerio, kol garantinio rašto neatiduos saugoti patikimam žmogui, kuris matytų, jog bunkerį jis išdavė ne savo valia. Pasitarę čekistai pasiūlė čia pat gyvenančią Šimkaičių kleboną Stasį Tvarijoną. Simas su pasiūlymu sutiko.

Naktį prikėlė kleboną. Kartu su J. Palubecku buvo LSSR VRM ministro pavaduotojas L. Martavičius ir Raseinių raj. skyriaus viršininkas pplk. Isaičėvas.

Simas paprašė atleisti jam nuodėmes ir padavė užlakuotą voką. Kunigas paklausė, ar jo žygis nesušijęs su kraujo praliejimu. Simas atsakė, kad ne. Kunigas jį palaimino.

1953 m. gegužės 30 d. 11 val. čekistai atvedė Simą ir čekistą su spec. granatomis prie bunkerio. Simas parodė vėdinimo angą, per kurią čekistas vyr. ltn. Korniuščenka sumetė granatas ir užkimšo angą. Kai atkėlė bunkerio dangtį, visi atrodė žuvę. Per siaurą angą partizanus traukė užkabinę kabliu. Partizanai buvo be sąmonės, o M. Žiliūtė ir J. Žemaitis – sužeisti granatos skeveldrų. Čekistai džiūgavo – operacija pavyko. Tuo pat raportavo MVD ministrui L. Berijai, kad „pogrindžio prezidentas“ ir partizanų generolas galų gale suimtas.

Pirmosios tardymo savaitės buvo be rezultatų. J. Žemaitis kalbėjo tik apie visiems gerai žinomus įvykius ir žuvusius partizanus. Simas, supratęs savo išdavystės mastą, išvis atsisakė bendrauti su čekistais. M. Žiliūtė kategoriškai atsisakė kalbėti su čekistais, vertindama juos kaip okupantus. E. Palubeckaitė neturėjo duomenų, kurie domintų čekistus.

1953 m. birželio 23 d., L. Berijai pareikalavus, J. Žemaitis kariniu lėktuvu buvo nuskraidintas į Maskvą. Birželio 25 d. 21 val. 50 min. „kalinys Nr. 21“ buvo nuvestas į 305 kabinetą. Už stalo sėdėjo L. Berija. Pokalbis truko apie gerą valandą. Kitą dieną L. Berija buvo suimtas.

L. Berijos ir J. Žemaičio pokalbio turinys nežinomas. L. Berijos archyvai tebėra įslaptinti. Maskvoje J. Žemaitį čekistai kvotė, norėdami sužinoti pokalbio su L. Berija turinį, taip pat klausė apie Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio veiklą. Tačiau, neišgavę jiems rūpimų žinių, 1953 m. rugpjūčio 28 d. J. Žemaitį išsiuntė į Vilnių. Vilniuje tardymo metu J. Žemaitis elgėsi oriai, neleido čekistams teršti Sąjūdžio kovotojų vardo. Jei tardytojai savo terminologiją bruko prievarta į tardymo protokolus, J. Žemaitis tų protokolų nepasirašė arba išvis atsisakydavo kalbėti.

1954 m. gegužės 7 d. J. Žemaičio byla buvo baigta ir perduota kariniam tribunolui. Birželio 1-9 d. Vilniuje įvyko teismo procesas. Kaltinami buvo E. Palubeckaitė, J. Palubeckas, M. Žiliūtė ir J. Žemaitis. Kitų kaltinamųjų byloje nebuvo, nė vienas žmo-

J. Žemaičio-Vytauto slėptuvę čekistams išdavęs J. Palubeckas-Simas (stovi trečias iš kairės) su Pietų Lietuvos partizanų vadais ir jų apsauga pakeliui į partizanų vadų suvažiavimą (Genocido aukų muziejaus nuotr.)

gus, remiantis jų parodymais, nebuvo nei suimtas, nei žuvęs.

Teismo pirmininkui skaitant kaltinamąją išvadą, kurioje jie buvo pavadinti Tėvynės išdavikais, J. Žemaitis jį pataisė: „SSRS piliečiu aš savęs nelaikau. <...> laikau, kad dabar Lietuva okupuota Sovietų Sąjungos.“ Paklaustas, ar pripažįsta esąs kaltas, atsisakė apie tai kalbėti: „Parodymų teismui neduosiu. Kuo nors nusikaltusiu neprisipažįstu. <...> Sovietų valdžia – mano šalies ir mano asmeninis priešas.“

Paskutiniame žodyje J. Žemaitis kalbėjo: „Aš, kaip ir kiti mano bendraminčiai, laikau, kad Sovietų Sąjunga savo ginkluotomis pajėgomis įsiveržė į mūsų šalį“, – tribunolo pirmininkas bandė nutraukti kalbą, bet J. Žemaitis tęsė: „Ši sovietinės vyriausybės žingsnį laikau neteisėtu ir todėl laikau, kad neturiu tarnauti sovietinėje armijoje. <...> Visus pogrindžio veiksmus, kurio dalyviu aš buvau, nukreiptus prieš sovietinę valdžią, aš laikau teisingais ir nelaikau nusikaltimais. <...> Koks bus teismo sprendimas – man žinoma. Aš vis tiek tikiu, kad kova, kuriai aš vadovavau devynerius metus, duos vaisius“.

Tribunolas nusprendė: J. Žemaitį ir J. Palubecką sušaudyti, M. Žiliūtę nuteisti dvidešimt penkeriems metams katorgos, o E. Palubeckaitę – dešimčiai metų konclagerių.

Mirties nuosprendis J. Žemaičiui buvo įvykdytas 1954 m. lapkričio 26 d. Maskvoje, Butyrkų kalėjime. J. Palubeckui mirties nuosprendis buvo įvykdytas ten pat gruodžio 2 d. M. Žiliūtė iš konclagerio išleis-

ta 1960 m. liepos 11 d., E. Palubeckaitė – 1956 m. birželio 26 d.

Pranas Narbutas (partizanas Rolandas), troškęs Lietuvos nepriklausomybės, ją su ginklu gynęs, buvęs geras darbuotojas, nuostabus mūsų kaimo vaikų draugas, tikriausiai net baisiausiame sapne nesapnavo, kad, patekęs į barbarų čekistų rankas, neatlaikęs kankinimų ir psichologinio spaudimo, taps didžiausios Lietuvos išdavystės autoriumi, smogiku Vaidila, tokių Lietuvos išgamų kaip Markulis, Nachmanas Dušanskis ir kt. bendrininku, stropiu jų valios vykdytoju bei pakaliku. Tiek buvo paveiktas naujųjų šeimininkų, kad pats dalyvavo savo buvusių kovos draugų sunaikinime, netgi asmeniškai kelis iš jų yra nušovęs.

Nachmanas Dušanskis

Kokie tie mūsų kartos žmonių likimai? Štai kad ir J. Palubeckas-Simas, patikimas generolo J. Žemaičio adjutantas, išbandytas sunkiausiose ir sudėtingiausiose situacijose, pakliuvęs į tų nužmogėjusių sadistų rankas, žiauriausiais būdais kankinamas atlaikė, bet vėliau, matyt, paveiktas specialiais preparatais, neatlaikė psichologinio spaudimo, patikėjo jų apgaule, išdavė ketvirtojo Lietuvos Prezidento slėptuvę. Vė-

liau, supratęs, ką padaręs, daugiau jokių parodymų nedavė, teisme nekalbėjo ir už tai buvo sušaudytas, nors jis tada padarė didžiausią paslaugą čekistams, netgi pačiam jų vadui Lavrentijui Berijai, kurios niekas kitas padaryti negalėjo. Taigi, į kokių antžmogių barbarų rankas buvo pakliuvę Lietuvos žmonės. Netgi ministro parašas nieko nereiškė, išgavę iš Simo paslaptį, vėl jį atgal į kalėjimo kamerą įgrūdo, nors ministras savo parašu buvo įsipareigojęs, kad paleis ne tik jį, bet ir visą jo giminę gražins iš tremties ir lagerių, o su juo suimtieji nė vienas nebus nužudyti mirties bausme. Taigi, kokioje beteisėje valstybėje mes penkiasdešimt metų gyvenome, kokioje mėsmaalėje malami buvome?! Netgi dabar, praėjus keliasdešimt metų po išsivadavimo iš šitokio pragarro, yra žmonių manančių, kad *prie ruso buvo geriau*. Įdomu, ką jie veikė *prie to ruso*, kad tada jiems buvo geriau?

Su Pranu Narbutu, man bestudijuojant Kaune, teko nemažai pabendrauti. Mes visi jį laikėme doru ir garbingu žmogumi, buvusiu partizanu. Jis aiškino, kad pamatęs, jog partizaninis pasipriešinimas pralaimėtas ir toliau kovoti beviltiška, juo labiau, kad jau buvo žuvę du jo broliai partizanai – Kazimieras ir Antanas – jis pasitraukęs į Kauną, čia kurį laiką nelegaliai gyvenęs be dokumentų, o vėliau, laikams aprimus, legalizavosi. Tuo mes tikėjome, juo labiau, turėjome tokį pavyzdį, kaip jau anksčiau minėjau, – pusseserę Agnę Vaičaitytę, kuri, pabėgusi iš tremties Komijoje, net penkiolika metų išgyveno be dokumentų, vertėsi privačia siuvėjos praktika, o vėliau legalizavosi.

Gyveno Pranius (taip jis mūsų krašte buvo vadinamas) Žaliakalnyje, netoli Politechnikumo, kuriame mokiausi, nuomojosi butą privačiame mediniame name. Augino tris vaikus: Virginiją, Silviją ir Artūrą. Vėliau jis gavo butą naujame daugiabutyje LTSR 25-mečio gatvėje (dabar – Kovo 11-osios). Aš gana dažnai važiuodavau savaitgaliais į tėviškę maisto produktų atsivežti, tai man jo seserys iš mūsų kaimo Praniui kokių nors kaimo gėrybių įduodavo, o jis atsidėkodamas per mane kokių nors deficitinių daiktukų į kaimą perduodavo. Tai taip ir kursavau tarp brolio ir seserų tarsi koks kurjeris. Pranius mane ne vardu, o partizaniniu terminu – ryšininku – visada vadindavo: „Štai mūsų ryšininkas vėl pasirodė“, arba žmonai sakydavo: „Perduok per ryšininką“. Pats Pranius savo gimtinėje vengdavo rodytis, matyt, bi-

jodavo.

Kai 1989 metais mirė mano dėdienė, Praniaus sesuo Monika, jis su žmona dalyvavo laidotuviuose. Kadangi aš buvau išsinuomojęs autobusą toms laidotuviams, nes buvo daug giminaičių iš Kauno, grįžtant po laidotuvių, Pranius važiavo kartu su mumis. Buvo pats Sąjūdžio įkarštis ir mano brolis Jonas, pristojęs prie Praniaus, pradėjo agituoti, kad jis, kaip buvęs partizanas, prisiminimus apie partizanine kovas parašytų. Buvęs „partizanas“ labai išsigando ir visas išbalęs, toks susmukęs vis kartojo:

- Dar per anksti, Jonuk, dar per anksti... O man ir rašyt nelabai išeina.

Jonas pasisiūlė pas jį atvažiuoti su magnetofonu, Pranius visai sutriko, tik pasakė, kad kol kas jis į mikrofoną nekalbės, nes viskas esą per anksti, galime prisidaryti sau tik didelių bėdų. Visą kelią susirietęs gale autobuso kampe sėdėjo, su niekuo nebeįdravo, buvo labai liūdnas. Mes stebėjome: „Kas čia Praniui nutiko?“ Paprastai jis būdavo labai kalbus ir šamojingas.

Po Nepriklausomybės paskelbimo mūsų kraštietis rašytojas Eugenijus Ignatavičius nutarė parašyti knygą apie mūsų krašto pokario partizanų kovas. Gavo leidimą susipažinti su Ypatingajame archyve esančiais dokumentais. Tada ir išryškėjo mūsų „partizano“ darbeliai. Mes visi labai nustebome, nes apie tokius jo „žygdarbius“ net nenuokėme. Nors mano broliui Jonui vienu metu buvo kilęs įtarimas, kad

kažkas su Praniumi negerai, nes, kai Jonas įstojo į Kooperacijos technikumą Kaune, eidamas į paskaitas, pamatė Pranių gatvėje kasantį griovį kabeliui. Nieko nelaukęs, nuėjo su juo pasisveikinti:

- Sveikas, Praniau, iš kur tu čia?

- Aš – ne Pranius ir tavęs nepažįstu, – tuoj nusiuko.

- Kaip nepažįsti, aš kaimynas Jonas, Girdzijauskų Jonas.

- Atstok nuo manęs, aš tau sakau, kad nepažįstu.

- Kaip nepažįsti, aš tave pažinau ne tik iš veido, bet ir iš balso.

- Atstok tu nuo manęs, aš visai ne Pranius ir tavęs nepažįstu, – metė kastuvą ir pasišalino.

Nei rytojaus dieną, nei kitomis dienomis prie tų darbų Praniaus jau nebebuvo.

Dabar Eugenijus panorė iš Praniaus paimti interviu, su juo pasikalbėti. Paskambino man, nes žinojo, kad aš su juo šiek tiek bendrauju, paprašė susitarti, kada jis mus priims. Susitariau. Kai Eugenijus atvažiavo iš Vilniaus sutartą dieną ir sutartu laiku, mes nuėjome pas jį, bet mūsų į vidų neįsileido. Po kelių dienų dar bandžiau jam kelis kartus paskambinti, buvau nuvažiavęs ir į namus, bet nei į telefono skambučius atsakydavo, nei duris atidarydavo. Neprisileido artyn net „ryšininko“. Taigi Praniui *prie ruso buvo daug geriau*. Daugiau aš jo jau niekada nebesutikau.

*Miškus, laukus ir pievas
Apgaubė sutema.
Motulė gailiai verkė,
Sūnelį leisdamą.*

*Sūnelis žilą galvą
Motulei išbučiavo.
- Sudiev, brangi mamyte,
Ar grįšiu – nežinau.*

*O jeigu aš ir grįšiu,
Kai priešų čia nebus,
Kai kalne Gedimino
Trispalvė plevėsuos.*

*Šiandien tu, brangi mūsų Tėvyne,
Po priešų kojom suklopai.
Visaip jie Tave išteriojo
Kaip žiaurūs, plėšrūs vanagai.*

*Po Tavo gražioja padange
Nebeskamba skambi daina.
Vien šūvių aidas, gaisro dūmai,
Ir vien girdėti aimana.*

*Vėl mūs brolių kraujas plūsta
Nuo žiaurių priešų prakeiktų.
Ir sunkus didis nusivylimas
Suspaudžia širdį mūs visų.*

*Kai žūsta broliai partizanai,
Palieka kruvinus takus,
Palieka vargus neišvargtus,
Jaunystę, meilę ir džiaugsmus.*

*Išėjo broliai gint Tėvynės,
Budėt už laisvę Lietuvos.
Šiandieną žūsta, nepažinę
Pirmosios meilės ir globos.*

*Kai sunkius vargus mes išvargsim,
Atirasim tuos didžius kapus.
Kur guli broliai partizanai –
Tie patys budeliai iškas.*

[...]

TAUTOS ATMINTIS

'19/4

Žurnalą parengė:
VšĮ „Tautos atmintis“

Redaktorius:
Stasys STUNGURYS

Straipsnių autoriai:
Mindaugas Julius BLOZNELIS
Liudas DAMBRAUSKAS
Gediminas GIRDZIJAUSKAS
Viktė JACYTĖ
Algis KASPERAVIČIUS
Vilmantas KRIKŠTAPONIS
Janina Vytautė LUKŠYTĖ-JANUŠKIENĖ
Petras PLUMPA
Živilė RAČKAUSKAITĖ
Vytautas SKUODIS
Stasys STUNGURYS

Viršelyje – Ožkabaliai, Lietuvos nepriklausomybės patriarcho dr. Jono Basanavičiaus gimtinės kiemas.
Nuotrauka iš fotomenininko Vytauto Ylevičiaus albumo „Dainų ir artojų tėvynė“.

** VšĮ „Tautos atmintis“ už žurnale spausdinamų straipsnių turinį neatsako. Autorių tekstuose pateikta nuomonė nebūtinai sutampa su VšĮ „Tautos atmintis“ pozicija.*

VšĮ „Tautos atmintis“
Įmonės kodas: 303198273
Atsiskaitomoji sąskaita: LT677044060007934268
AB SEB bankas
Adresas: Rinktinės g. 20-4, LT-09315 Vilnius, Lietuva
Tel. nr.: (85) 2724828, 869981410